

מראי מקומות- בכורות י"ג

קורא לאותן דברים מצוות, אע"כ דכולם מצוות, וא"כ מסתבר דגם זה מצוה הוא.

(ד) **מצות יעידה קודמת למצות הפדיי'** - דייק בחי' הגרי"ז דמצות הפדיי' הוא על האדון, וכ"כ הרמב"ם בספר המצוות (עשה רל"ג, רל"ד), אלא דצ"ע, מאחר שיכולה לעשות הגרעון כסף אפי' בעל כרחו של האדון, ודין גרעון כסף הוא דין ממונות, וא"כ מאי נפק"מ של מצוה זו דמצווה בא האדון. וע"ש שביאר דאיכא מצוה לעשות הקנין מעיקרא בלכה"פ ב' פרוטות, באופן שתהי' יכולה לצאת בגרעון כסף, וזהו הנפק"מ של המצוה.

הלוקח עובר פרתו

(ה) **אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה-** ע' במגן אברהם (תמ"ח, ד') שהביא מהמשאת בנימין דלענין מכירת חמץ, מהני המכירה בכל אופן שהגויים עושים קנינים, דכיון שנהגו הסוחרים לקנות באופן זה, הוי קנין. והק' המג"א מסוגיין, דמשמע דלא מהני הקנין בעכו"ם בדיניהם ממש, אלא רק בדיניהם שפסקה להם התורה.

(ו) **ואימא מיד עכו"ם כלל כלל לא-** פרש"י, עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני. והק' המהרי"ט אלגאזי (י"ז, א'), א"כ מה משני הגמ' אם גופו קני ממונו לא כ"ש, הרי אף אם לא קני בקנינים אלו, מ"מ יכול לקנות ע"י קנין חצר, וכל שיש איזה אופן לקנות ממונו, ליכא ק"ו. עוד הק', דהא אי' בב"מ (יא:): דחצר מטעם יד אתרבאי, ואם אינו קונה מהגוי במשיכה, א"כ למה יקנה בחצר. וע"ז תי' דיש מעלה של חצר על משיכה, דבחצר הרי החפץ כולו ברשותו, משא"כ במשיכה, דאין החפץ כולו בידו (אבל אם כולו בידו אה"נ, מהני מתורת יד). **ועצ"ש** (אות ג') שהעיר עוד על רש"י מהמשך הגמ', דהק' הגמ' מסיפא, בגוי שנתן מעות לישראל דקנה, ופריך הגמ' ואימא גוי כלל כלל לא, דהתם א"א לפרש דכלל כלל לא עד שהגיע לרשות הגוי, שהרי גוי אין לו קנין חצר, דלמ"ד

(א) **ר' ששת אמר לומר שאינו עובר עליו- פרש"י,** דהאי דקתני אין בערכין ופטר חמור פחות מל', שאינו עובר עליו עד ל' יום, ומכאן ואילך עובר. וע' בחכמת שלמה (יו"ד ש"ה, לסעי' י"א), שהביא מש"כ המגן אברהם דכ' דיכול לדחות פדיון הבן, ומשמע דאינו עובר בכל שעה ושעה שאינו פודה בנו. ותמה עליו החכמ"ש, דמבואר בסוגיין דאפי' בפדיון פטר חמור הקל עובר בכל שעה בעשה דפדיון, כ"ש פדיון הבן דחמור טפי.

(ב) **מצוה לפדותו- פרש"י,** מלאתר עד ל' יום הוי זמן פדיי', ומכאן ואילך עובר. וע' במהרי"ט אלגאזי (י"ד, ה') שהביא מח' במה עושין לאחר ל' יום, דדעת רש"י לעיל (י:): הוא דכופין אותו לעורפו, ואף דהי' שייך לכוף אותו לפדיון, שהוא עיקר המצוה, מ"מ כופין אותו דוקא לעריפה, בדרך קנס, דרוצין להפסיד ממונו. אבל מתוס' בערכין (כו). מבואר דכופין אותו לפדותו, וביאר המהרי"ט א' שהוא ע"פ תנא דמתני' דס"ל דמצות עריפה הוי מצוה ולא קנסא, ולכן כופין אותו לעשות פדיי', שהוא קודם למצות עריפה, ורק אם הוא רוצה לעורפו, מניחין לו לעשות כן, שהרי התורה נתנה לו רשות לעשות כן, אבל אם אנו באין בתורת כפיי', כופין אותו לעשות פדיי' דוקא.

(ג) **מצות הפדיי' קודמת למצות עריפה- כ' הרמב"ם** (בכורים י"ב, א') "ואם לא רצה לפדותו, מצות עשה לערפו, וכו'". והשיג עליו הראב"ד, הא אין עריפה מצות עשה, אלא עבירה ומזיק מקרי, ומפסיד ממונו של כהן, ומה ששנינו במשנתינו דמצות פדיי' קודמת למצות עריפה, כיון שאמר התנא "מצות" פדיי', אמר ג"כ "מצות" עריפה, אבל באמת לאו מצוה היא. וכ' הרדב"ז דלכאור' דברי הרמב"ם מוכרחים מכל המשנה, דבכל הלכות המשנה אמרי' דמצוה זו קודמת למצוה זו, ושניהם מצוות הן. וכי תימא דהראב"ד חולק על כולם, א"כ למה משיג דוקא כאן, ולא בשאר מקומות דהרמב"ם

זכותו, דהיינו שהתנה שכל שבדין ישראל יש לו זכות, אין העכו"ם יכול לתובעו, וע"ש שהביא כמה ראיות דלא כדעת הקצות בזה.

דחצר מדין שליחות אתרבאי ודאי ס"ל דאין חצר לגוי, וקיי"ל כהלשון דגמ' שם דכ"ע חצר משום שליחות אתרבאי, וא"כ ע"כ קו' הגמ' הוא שלא יהי' לו קנין כלל, וא"כ למה פרש"י כאן דכלל כלל לא היינו עד דאתי לרשות ישראל, וע"ש שהאריך בזה.

(ז) ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני- דייק הרש"ש דמדלא קאמר ואי אתה מוזהר מלהנותו, משמע דלכתחלה אסור להנות כנעני, רק בדיעבד אינו מחוייב להחזיר לו האונאה. ולכן תמה על מה שמשמע מלשון הפוסקים דאין אסור להנות גוי כלל, וצ"ע.

(ח) חד בכנעני וחד בהקדש- והעיר בחי' הגרי"ז, הלא לענין כל יראה ממעטינן מחד קרא של אחרים ושל גבוה, ומ"ש דכאן צריכין ב' קראי. ותי' דהתם הפטור הוא ממה שאינו שלו, וא"כ אין נפק"מ מה שהוא של גוים או של הקדש, אבל כאן המיעוט הוא דאין דין אונאה בהקדש או בעכו"ם, ולזה שפיר צריכין ב' קראי.

(ט) אלא אי סבר לה כמ"ד גזילו של כנעני מותר, אונאה מיבעיא- ע' בהערות הגרי"ש שהביא מה שהק' האחרונים דהא הגמ' בב"מ (סא.) עושה צריכותא, דאי לא כתי' דגזל אסור, רק דאונאה אסור, ה"א דה"מ אונאה, משום דלא ידע למחול, אבל בגזילה, ידע למחול, אפשר דמותר, קמ"ל קרא. וא"כ, איך קאמר אונאה מיבעיא. והביא מה שתי' החתם סופר (ע"ז מה.), דכאן הכוונה לגניבה, ולא לגזילה, וגניבה ג"כ הוי באופן שלא ידע למחול, וא"כ, אם התורה התיר גניבה שלו, כש"כ שהתיר אונאה, דבזה אין שייך הצריכותא הנ"ל. וע"ע מה שתי' הגרי"ש בזה.

(י) הכא במאי עסקינן, שקיבל עליו לדון בדיני ישראל- ע' בקצות (קצ"ח, ג'), שכ' להוכיח מכאן דכל מידי דהוי קנין בשום מקום, מהני עליה תנאי שיהי' מועיל, דהא כאן אמרי' דאף למ"ד דמשיכה לא מהני בעכו"ם, מ"מ אם התנה שיועיל, מהני. אבל החזון איש (י"ח, ה') פי' סוגיין באו"א, דכ' דודאי אם לא מהני הקנין מן הדין, אינו יכול להתנות שיועיל, אלא הביאור כאן הוא דיכול למחול